

**Pani
Ewa Lasecka
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej
w Żyrardowie**

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny przeprowadziła w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żyrardowie kontrolę w zakresie przygotowania Miasta Żyrardów do udzielania pomocy osobom bezdomnym w okresie jesień – zima 2011/2012.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 28 grudnia 2011 r., na podstawie art. 60 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, przekazuję Pani Dyrektor niniejsze **wystąpienie pokontrolne**.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych uchybień, działania Ośrodka na rzecz przygotowania Miasta do udzielania pomocy osobom bezdomnym w okresie jesień – zima 2011/2012. Uchybienia dotyczyły niezatrudniania przez Ośrodek odpowiedniej liczby pracowników socjalnych, nierealizowania w pełnym zakresie prawa osób bezdomnych do pomocy w postaci jednego gorącego posiłku dziennie, a także nieskorzystania z wszystkich możliwości zindywidualizowanego podejścia do problematyki bezdomności.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące ustalenia i oceny częściowe.

1. Ośrodek wykonywał obowiązki określone w art. 48 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), polegające na zapewnieniu osobom bezdomnym m.in. schronienia, niezbędnego ubrania i posiłku. W 2011 r. udzielono pomocy 40 osobom, wydatkując na ten cel (do listopada) 102 tys. zł. W 2010 r. pomoc przyznano 50 osobom, przy wydatkach w wysokości 127 tys. zł. Pomoc ta miała głównie charakter interwencyjny i doraźny. Polegała na kierowaniu osób bezdomnych do noclegowni, przyznawaniu zasiłków i opłacaniu składki zdrowotnej. Świadczona była w wypadku bezpośredniego zgłoszenia się osoby bezdomnej lub uzyskaniu przez pracownika socjalnego informacji o takiej osobie.

2. Ośrodek, we współpracy z innymi służbami, podejmował również inne działania ukierunkowane na poprawę sytuacji osób bezdomnych, wychodząc z założenia, że pomoc służyć ma wyjściu z bezdomności, a tym samym zmniejszyć ryzyko dla zdrowia i życia

powodowane warunkami atmosferycznymi w okresie zimowym. W rezultacie 8 osób bezdomnych uzyskało w 2010 r. przydziały lokali mieszkalnych z gminnych zasobów lokalowych

Pozytywnie należy ocenić organizację poradnictwa specjalistycznego dla osób potrzebujących wsparcia, w ramach którego także osoby bezdomne mogły korzystać z porad prawnych, psychologa, psychoterapeuty oraz specjalisty ds. uzależnień i przemocy w rodzinie. Problematyka bezdomności była m.in. przedmiotem comiesięcznych posiedzeń Powiatowej Komisji Bezpieczeństwa, z udziałem Prezydenta Miasta, przedstawiciela Straży Miejskiej oraz Naczelnika Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Miasta.

W badanym okresie ani jednej osoby bezdomnej nie objęto jednak indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, mimo podstawy prawnej do takiego działania (art. 49 ustawy o pomocy społecznej). Programem takim nie została objęta też ani jedna z osób skierowana przez Ośrodek do Domu dla Osób Starszych Monar – Markot z siedzibą w Guzowie (Oryszew Osada 10). Wskazany przepis stanowi, że dla osoby bezdomnej przebywającej w schronisku lub domu dla bezdomnych, indywidualny program wychodzenia z bezdomności opracowuje pracownik socjalny zatrudniony w tej placówce. Dyrektor Domu wyjaśnił, że wprowadzić takie programy nie były realizowane, jednak dzięki działaniom aktywizującym prowadzonym wobec podopiecznych w ramach własnego programu *Mój powrót*, znalazły pracę, usamodzielniały się i wyszły z bezdomności dwie spośród skierowanych przez Ośrodek osób.

Zauważyć należy, że w badanym okresie jednym z celów strategicznych dla województwa mazowieckiego było m.in. tworzenie mechanizmów wychodzenia z bezdomności i zapobiegających przechodzeniu osób ubogich w stan bezdomności. Ponadto do działań profilaktycznych w tym zakresie zobowiązywał Ośrodek statut, zgodnie z którym zadania w zakresie pomocy społecznej obejmują w szczególności analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej.

3. Zatrudniając w latach 2010-2011 12 pracowników socjalnych, Ośrodek nie spełniał wymogów określonych w art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, w zakresie dotyczącym zatrudniania co najmniej jednego pracownika socjalnego w przeliczeniu na 2 tys. mieszkańców. Według danych zamieszczonych w Biuletynie Informacji Publicznej (stan na 8 listopada 2011 r.) Miasto Żyrardów liczyło ponad 40 tys. mieszkańców, co oznacza, że na jednego pracownika socjalnego przypadało 3,3 tys. mieszkańców. Nie skorzystano ponadto z możliwości wyodrębnienia w strukturze organizacyjnej Ośrodka zespołu realizującego zadania z zakresu pracy socjalnej i integracji społecznej, w tym na rzecz osób bezdomnych. Od 31 maja 2011 r. możliwość taką przewidują przepisy ustawy o pomocy społecznej (art. 110 a).

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, wykonywanie przez pracowników socjalnych, w ramach obowiązków statutowych Ośrodka, wielu czynności, także administracyjnych, przy zmniejszonym w stosunku do obowiązujących norm stanie zatrudnienia zwiększa ryzyka związane z niewłaściwym zidentyfikowaniem potrzeb osób wymagających opieki społecznej

oraz udzieleniem im pomocy w formie i zakresie odpowiednim do występującej sytuacji życiowej.

4. Kierując się rachunkiem ekonomicznym, zrezygnowano z prowadzenia przez Miasto obiektu z miejscami noclegowymi na potrzeby osób bezdomnych. Obowiązek zapewnienia takim osobom schronienia Ośrodek realizował przez kierowanie ich do prowadzonego przez organizację pozarządową Domu dla Osób Starszych Monar – Markot z siedzibą w Guzowie. Zlecenie przez Prezydenta Miasta usługi, w trybie przewidzianym art. 25 ustawy o pomocy społecznej, nastąpiło w formie umowy na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej. Podpisanie umów poprzedzono postępowaniem konkursowym.

W badanym okresie osoby bezdomne kierowane były do wspomnianej placówki w związku z umowami zawartymi przez Prezydenta Miasta w dniach 1 kwietnia 2010 r. i 5 kwietnia 2011 r. Ich przedmiotem było zapewnienie bezdomnym schronienia, wyżywienia, ubrania (stosownie do pory roku) oraz opieki medycznej. Na sfinansowanie zadania Prezydent Miasta przyznał dotacje w wysokości 180 tys. zł w 2010 r. i 200 tys. zł – w 2011 r. Realizując postanowienia umowy, Ośrodek wystawiał skierowania dla osób bezdomnych w formie pisemnego wniosku o przyjęcie do ośrodka wsparcia (w badanym okresie wystawiono 29 takich skierowań).

5. Ośrodek wywiązywał się z obowiązku udzielania osobom bezdomnym pomocy finansowej: zasiłków stałych, celowych i okresowych oraz opłacał składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Osoby bezdomne rejestrowane były w Ośrodku na ogólnych zasadach ewidencji osób korzystających z udzielanej pomocy. W 2011 r. przyznano zasiłki stałe 23 osobom, opłacono składki na ubezpieczenie zdrowotne 22 osób, prawo do posiłków 3 osobom (w 2010 r. pomoc tę przyznano odpowiednio 26, 21 i 5 osobom).

Nie w pełni wywiązywał się natomiast z określonego w art. 48 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej obowiązku świadczenia pomocy doraźnej albo okresowej w postaci **jednego gorącego posiłku dziennie** (podkreślenie NIK) osobom, które nie mogły go sobie zapewnić własnym staraniem. Treść 10 spośród 14 decyzji wydanych w tych sprawach wskazuje, że osobom bezdomnym nie zapewniono takich posiłków w dni wolne od pracy. Jako przyczynę podano cyt: *...posiłki nie są wydawane w dni wolne od pracy z uwagi na fakt iż firma, która je przygotowuje, nie wyraziła zgody na ich dostarczanie. Również wolontariuszka, która rozlewa posiłki, nie zgodziła się na pracę w niedzielę i święta*. Gorące posiłki nie były też wydawane w lipcu – sierpniu 2010 r. i sierpniu 2011 r. z powodu remontu jadalni. W wyjaśnieniach podano, że cyt. *...w podanych okresach podopieczni otrzymywali jedzenie codziennie w postaci suchego prowiantu wydawanego w Ośrodku*.

Powyższe ustalenia wskazują na potrzebę przyjęcia przez Ośrodek rozwiązań organizacyjnych, umożliwiających realizację wskazanego wyżej, ustawowego obowiązku w pełnym zakresie.

Należy też zauważyć, że część spośród 14 wydanych w badanym okresie decyzji administracyjnych przyznających prawo do posiłku osobom potrzebującym, w tym osobom bezdomnym, miało wady formalne: dwie wydano z opóźnieniem dwóch i trzech dni w

stosunku do ustawowego terminu, zaś trzy opatrzone klauzulą obowiązywania przed datą ich wydania.

Przedstawiając Pan Dyrektor powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, działając na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy o NIK, wnosi o:

- zapewnienie pełnej realizacji postanowień art. 48 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którymi pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego posiłku dziennie przysługuje osobie, która nie może go sobie zapewnić własnym staraniem;
- podjęcie działań mających na celu dostosowanie zatrudnienia pracowników socjalnych do norm określonych ustawą o pomocy społecznej;
- zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, m.in. przez korzystanie z dostępnych prawem form pomocy, w tym rozważenie możliwości ujmowania w planach pracy socjalnej potrzeby zindywidualizowanego podejścia do problemu pomocy dla osób bezdomnych, szczególnie przez realizowanie przewidzianych art. 49 ustawy o pomocy społecznej indywidualnych programów wyjścia z bezdomności.

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy Spraw Społecznych i Rodziny, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Panią Dyrektor, w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK Pani Dyrektor przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu – do dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji o której mowa wyżej, liczy się, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.